2BLACKDOT••

“Esasen konu hep 2 nokta arasındadır”

Haftalık

Politik ve Jeopolitik

Gelişmeler

2 Kasım 2026 – Sayı 133

TEMA GRUP

Bu hizmet size **2blackdot** ve **Tema Grup** tarafından ücretsiz verilmektedir. **Bu yazılanlar yatırım tavsiyesi değildir.**

Hazırlayan: Hakan Çalışkantürk **2twoblackdots@gmail.com** **https://www.2blackdots.com**

*** **Yasal Uyarı:***** Burada yer alan yatırım bilgi, yorum ve tavsiyeleri yatırım danışmanlığı kapsamında değildir. Yatırım danışmanlığı hizmeti; aracı kurumlar, portföy yönetim şirketleri, yatırım ve kalkınma bankaları ile müşteri arasında imzalanacak yatırım danışmanlığı sözleşmesi çerçevesinde ve yetkili kuruluşlar tarafından kişilerin risk ve getiri tercihleri dikkate alınarak kişiye özel olarak sunulmaktadır. Burada yer alan yorum ve tavsiyeler ise genel niteliktedir. Bu yorum ve tavsiyeler mali durumunuz ile risk ve getiri tercihinize uygun olmayabilir. Bu nedenle sadece burada yer alan bilgilere dayanılarak yatırım kararı verilmesi beklentilerinize uygun sonuçlar doğurmayabilir. Gerek bu yayındaki gerekse bu yayında kullanılan kaynaklardaki hata ve eksikliklerden ve bu yayındaki bilgilerin kullanılması sonucundaki yatırımcıların ve/veya ilgili kişilerin uğrayabilecekleri doğrudan ve/veya dolaylı zararlardan, kar yoksunluğundan, manevi zararlardan ve her ne şekil ve surette olursa olsun üçüncü kişilerin uğrayabileceği her türlü zarardan dolayı **2blackdot** ve **Hakan Çalışkantürk** sorumlu tutulamaz.

2blackdot haftalık bülteni yönetici özeti:

Vaka Gelişimi ve Operasyonel Etkiler

Ekim 2026 Kısıtlaması

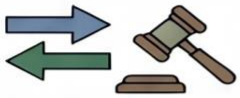
Starshield alıcılarına 160 km/s üzeri hız kısıtlaması uygulandı.

Sözleşme Belirsizliği Durumu

Pentagon, Ukrayna için yapılan Starlink sözleşme şartlarını açıklamadı.

Karar Yetkisi Çelişkisi

Şirket kullanım ihlali derken resmi açıklamalar ABD yönlendirmesine işaret etti.

ABD Senatosu Girişimi

Senatörler kısıtlama kararlarının ve teknik yetkinin kaynağını sorguladı.

ARSIWA Çerçevesinde İsnat Kuralları

Madde 4 Devlet Organı
Karar doğrudan devlet organınca alınmışsa fiil devlete isnat edilir.

Madde 5 Kamu Yetkisi
Özel şirkete kamu gücü yetkisi verildiyse devlet sorumluluğu doğar.

Madde 4 Devlet Organı
Karar doğrudan devlet organınca alınmışsa fiil devlete isnat edilir.

Madde 8 Etkin Kontrol
Şirket fiilinin devlete isnadı için operasyonel kontrol sarttır.

Madde 11 Sonradan Benimseme
Devletin üzel şirket kararını açıkça benimsemesi isnat oluşturabilir.

Vaka Üzerine Dört Hukuki Senaryo

Ticari Özerk Karar
Kısıtlama yalnızca SpaceX tasarrufuysa doğrudan devlet isnadı gerçekleşmez.

Somut Devlet Talimatı
ABD'nin emir verdiği kanıtlanırsa doğrudan devlet ihlali gündeme gelir.

Karma Teknik Yetki
Parametreleri devletin, yazılımı şirketin belirlediği bölünmüş yetki modeli.

Denetim İhmali Sorumluluğu
Devletin uzay faaliyetini denetleme yükümlülüğünü ihlal etmesl durumu.

Uzay Antlaşması ve Egemenlik Boyutu

Madde VI Sorumluluğu
Taraf devletler tüm ulusal uzay faaliyetlerinden uluslararası sorumluluk taşır.

Sürekli Gözetim Yükümlülüğü
Devlet dışı uzay eylemleri yetkilendirme ve denetime tabidir.

Müdahale Yasağı İhlali
Savunmayı engellemeye yönelik zorlayıcı kısıtlamalar egemenlik ihlali sayılabilir.

Dijital Bağımlılık Riski
Askeri kapasitenin özel şirkete bağımlılığı fiilf egemenliği sınırlar.

Gemini Notebook

2blackdot haftalık bülteni yönetici özeti:

SAVAŞIN DİJİTAL ANAHTARI KİMDE?
"Rusya Ukrayna Savaşında Starlink–Starshield Vakası: Egemenlik, Devlete İsnat ve Uluslararası Sorumluluğun Sınırları"

"Rusya–Ukrayna savaşı sırasında Starlink uydu haberleşme altyapısının askerî faaliyetlere entegre olması, devlet dışı teknoloji şirketlerinin bir çatışmanın operasyonel seyrini etkileyebilen kararları karşısında uluslararası sorumluluk hukukunun sınırlarını görünür kılmıştır. Özellikle 2022'deki bağlantı kesintilerine ilişkin iddialar ve Ekim 2026'da Starshield hizmetlerine getirilen hız kısıtlamaları, karar alma yetkisinin şirket ile ABD makamları arasındaki dağılımına dair tartışmaları derinleştirmiştir. Starlink–Starshield vakası, devlet egemenliğinin yalnızca dış müdahaleler karşısında değil, egemenlik yetkilerinin kullanılmasını sağlayan stratejik teknolojik altyapının özel (devlet dışı) aktörler ve üçüncü devletler tarafından kontrol edilmesi sonucunda da işlevsel olarak sınırlandırılabileceğini göstermektedir"

1. Giriş: Devlet dışı teknolojik gücün hukuki sınırı

Günümüz silahlı çatışmalarında uydu iletişimi, yalnızca birlikler arasında mesaj aktarımı sağlayan yardımcı bir unsur olmaktan çıkmış; insansız sistemlerin kontrolü, istihbarat akışı, hedef tespiti, komuta-kontrol sürekliliği ve sivil hizmetlerin işlerliğiyle iç içe geçmiş stratejik altyapıya dönüşmüştür. Devletin geleneksel olarak egemenlik yetkileriyle ilişkilendirilen bu alanlarda özel şirketlerin teknik yetkinliği belirleyici hâle geldiğinde, karar alma gücünün fiilî dağılımı ile uluslararası hukukta sorumluluğun devlet merkezli düzenlenişi arasında bir gerilim ortaya çıkmaktadır (Fehlhaber & Bonenfant, 2023; ICRC, 2024).

Rusya–Ukrayna savaşında SpaceX'in Starlink ve Starshield hizmetleri bu gerilimi somutlaştırmıştır. Hizmetin sağlanması, kısmen sınırlandırılması yahut teknik kapasitesinin değiştirilmesi yalnızca bir ticari işlem midir; yoksa belirli koşullarda bir devletin uluslararası hukuka aykırı fiiline mi dönüşür? Daha özel olarak ABD'nin SpaceX ile sözleşme yapmış olması, şirketin bütün fiillerinin ABD'ye isnadını mümkün kılar mı? Öte yandan ulusal uzay faaliyetleri bakımından özel bir sorumluluk düzenleyen 1967 Uzay Antlaşması, 2001 tarihli Devletin Sorumluluğu Maddeleri'nin (ARSIWA) genel isnat kurallarını hangi ölçüde tamamlar veya etkiler?

2. Starlink–Starshield vakası: Olaylar, iddialar ve ispat sınırı

Starlink[1], SpaceX tarafından geliştirilen ticari uydu internet ağıdır. Starshield[2] ise şirketin açıklamasına göre devletlerin millî güvenlik ihtiyaçları için tasarlanmış, haberleşme, gözlem ve yörüngede yük barındırma işlevlerini içeren bir ürün ve hizmet ailesidir. Her ikisinin aynı teknolojik ekosistemden yararlanması, işletme ve karar verme yetkilerinin her somut sözleşmede özdeş olduğu anlamına gelmemektedir (SpaceX, t.y.). Nitekim ABD Savunma Bakanlığı Haziran 2023'te Ukrayna için Starlink hizmetleri tedarik ettiğini doğrulamış; ancak operasyonel güvenlik gerekçesiyle sözleşme şartlarını açıklamamıştır (Reuters, 2023).

2022 sonbaharında Herson ve Donetsk çevresindeki bağlantı kesintilerine ilişkin Reuters tarafından Temmuz 2025'te yayımlanan araştırma, Elon Musk'ın bazı bölgelerde Starlink kapsamasının durdurulması talimatını verdiğini, bunun Ukrayna birliklerinin haberleşmesini etkilediğini ileri sürmüştür. SpaceX ise haberin doğruluğunu reddetmiştir (Reuters, 2025).

Ekim 2026'da Ukrayna'nın Starshield kullanan bazı yüksek hızlı insansız sistemlerinde bağlantı kısıtlamaları yaşandığı bildirilmiştir. Reuters'ın 23 Ekim tarihli açıklamasında, belirli alıcıların yaklaşık 160 km/saat üzerindeki hareket hızlarında çalışmadığı; Ukraynalı kaynakların bunun hava savunması ve diğer görevleri etkilediğini aktardığı belirtilmektedir (Reuters, 2026b). 24 Ekim'de Ukraynalı yetkililer hizmetin yeniden olağan sürate döndüğünü açıklarken Musk, ticari kullanım koşullarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür. Ukraynalı taraf bu iddiaların bazı bölümlerine itiraz etmiştir (Reuters, 2026c).

---

[1] **Starlink,** SpaceX'in dünyanın yetersiz hizmet alan bölgelerine internet erişimini kolaylaştırmak için yıllardır üzerine çalıştığı uzay tabanlı bir sistem olarak biliniyor. Takımyıldızı, yer istasyonları ile birlikte çalışacak ve seri olarak üretilen binlerce küçük uydudan oluşacak. SpaceX firması ayrıca bazı uydularını keşifler ve bilim amaçlı kullanmakla birlikte bazı uydularını ise ordulara satmayı da planlamaktadır. Starlink, SpaceX'in ana kâr motoru, 11.000'den fazla uydudan oluşan bir uydu internet ağıdır ve geniş bant hizmetini, katlanmış bir gazete büyüklüğündeki kullanıcı terminallerine doğrudan iletmektedir. Yaklaşık 13 milyon abonesi, hanelerden yürüyüşçülere, nakliye şirketlerinden büyük havayollarına kadar geniş bir yelpazeye yayılmaktadır. 2019 yılında yeniden kullanılabilir SpaceX roketleriyle ilk Starlink uydularını fırlatmasından bu yana, şirket, gezegenin büyük bir kısmını kapsayan geniş bir alçak yörünge takımyıldızı inşa etmiştir ve bu, geleneksel iletişim uydularına göre daha hızlı bağlantılar sunmaktadır; geleneksel uydular genellikle Dünya'dan çok daha uzakta ve çok daha az sayıda çalışmaktadır. Starlink, savaşın başlarında Ukrayna'ya kritik bir iletişim avantajı sağladı ve orduların savaş alanında nasıl hareket ettiğini yeniden şekillendirdi. Ancak Musk, belirli askeri kullanımlar için Starlink'i kısıtladı ve hükümet ve askeri görevler için geliştirilmiş daha güvenli bir ağ olan Starshield'i vurguladı.

[2] **Starshield,** Pentagon için askeri ve istihbarat uydu sistemleri geliştiren bir SpaceX iş birimidir. Görevleri Starlink'in ticari geniş bant hizmetinden ayrı olsa da, ayrım her zaman net değildir: Starshield'in güvenli iletişim hizmetleri geliştirilmiş şifreleme ve özel terminaller kullanmakta, ancak geniş Starlink takımyıldızını omurga olarak kullanmaktadır.

Kararın kaynağı hakkında açıklamalar çelişmektedir. Reuters'ın aktardığı kimi isimsiz yetkililer Beyaz Saray yönlendirmesine işaret ederken, ABD Dışişleri Bakanı Marco Rubio kararın özel sözleşme çerçevesinde SpaceX'in tasarrufunda olduğunu söylemiş; Donald Trump karar verdiğini reddetmiştir (Reuters, 2026a). Senatörlerin 15 ve 19 Ekim 2026 tarihli resmî yazıları, kimin karar aldığı, önceden bilgilendirilip bilgilendirilmediği ve teknik erişim yetkisinin kimde bulunduğu sorularına açıklık getirilmesini istemiştir (U.S. Senate Committee on Foreign Relations, 2026a, 2026b). Associated Press'in 29 Ekim tarihli haberine göre Pentagon müfettişliği talep edilen bağımsız incelemeyi yürütmemiş, konunun Hava Kuvvetleri tarafından değerlendirilmesinin daha uygun olduğunu belirtmiştir (Associated Press, 2026).

3. Uluslararası sorumluluk hukukunda isnat ve ihlal ayrımı

ARSIWA'nın 2. maddesi, uluslararası hukuka aykırı bir devlet fiilinin iki kurucu unsurunu düzenler: davranışın uluslararası hukuk uyarınca devlete isnat edilmesi ve devletin yürürlükteki bir uluslararası yükümlülüğünü ihlal etmesi (ILC, 2001, md. 2).

SpaceX özel bir şirket olduğu için, kural olarak ARSIWA Madde 4 kapsamında devlet organı değildir. Ancak Starshield bağlantılarının sınırlandırılması kararı doğrudan Pentagon veya başka bir ABD devlet organı tarafından alınmışsa, bu devlet organının karar ve davranışları Madde 4 kapsamında ABD'ye isnat edilir. Buna karşılık karar SpaceX tarafından alınmışsa devlet sorumluluğunun belirlenmesinde özellikle Madde 5 (kamu gücü yetkisi), Madde 8 (talimat, yönlendirme veya kontrol) ve Madde 11 (devletin fiili benimsemesi) incelenmelidir.

Devlet organları (md. 4)[3]: ABD makamlarının doğrudan aldığı veya devlet organları aracılığıyla uyguladığı bir hizmet kısıtlama kararı ilgili devlet organının fiili olarak ABD'ye isnat edilir. Şirketin teknik bakımdan kararı uygulaması, kararın devlet organına ait kısmını ortadan kaldırmaz.

Kamu gücü yetkisi verilen kuruluşlar (md. 5)[4] bağlamında SpaceX, ABD hukuku uyarınca kamu gücü yetkisi kullanmakla donatılmış ve tartışmalı fiili bu sıfatla gerçekleştirmişse Madde 5 gündeme gelir (ILC, 2001, md. 5 ve şerhi).

Talimat, yönlendirme ve kontrol (md. 8)[5]: Özel şirketin somut davranışının devletin talimatına veya yönlendirme ya da kontrolüne bağlı gerçekleşmesi durumunda fiilin devlete isnadı mümkündür. Uluslararası Adalet Divanının Nicaragua kararında genel mali ve lojistik yardımın, silahlı grubun her fiilini devlete isnat etmeye yetmeyeceği; fiilin meydana geldiği ilgili operasyon üzerindeki **etkin kontrolün önem taşıdığı** açıklanmıştır (ICJ, 1986, para. 115–116). Bu karar devlet dışı silahlı grup hakkındadır; ölçütün SpaceX gibi özel bir teknoloji şirketine uygulanması, fiilin türü ve karar zinciri gözetilerek yapılabilir.

Sonradan benimseme (md. 11)[6]: Başlangıçta bağımsız özel bir şirket kararı olan davranış, devlet tarafından açıkça kendi davranışı olarak tanınıp benimsendiği ölçüde isnat edilebilir. Bir bakanın hizmetin ticari sözleşmeye bağlı olduğunu açıklaması, Madde 11 anlamında açık benimseme oluşturmasa da siyasi onay, operasyonel yönlendirme ve uluslararası hukuk anlamında fiilin benimsenmesi değerlendirilmelidir (ILC, 2001, md. 11).

Bunlardan ayrı olarak devletin **kendi ihmali** nedeniyle sorumluluğu değerlendirilmelidir. Devletin yürürlükteki bir uluslararası önleme, denetleme veya koruma yükümlülüğü varsa, devletin bu yükümlülüğü yerine getirmemesi devlete zaten ait bir davranıştır; şirketin özel fiilinin Madde 8 kapsamında ayrıca isnadı zorunlu olmayabilir.

Starlink–Starshield vakasında hukuki sorun, özel bir teknoloji şirketinin sağladığı haberleşme hizmetini sınırlandırmasının ötesinde, bu sınırlandırmanın Ukrayna'nın egemenlik hakları ve bağımsız askerî karar alma yetkisi üzerindeki etkileridir. **Ukrayna'nın uluslararası silahlı çatışma sırasında savunma stratejisini ve askerî operasyonlarını belirlemesi, devletin egemenlik yetkilerinin bir parçasıdır.** Uluslararası Adalet Divanının Nicaragua kararında ortaya koyduğu ölçütler doğrultusunda, bir devletin başka bir devletin serbestçe karar verebileceği konularda zorlayıcı yöntemlerle müdahalede bulunması, müdahale yasağının ihlalini oluşturabilir (ICJ, 1986, para. 205). Bu bağlamda Starshield sistemine getirilen kısıtlamaların ABD makamlarınca yönlendirildiğinin ve Ukrayna'nın askerî veya dış politika tercihlerini değiştirmeye yönelik zorlayıcı bir araç olarak kullanıldığının ortaya konulması hâlinde, söz konusu davranışın ABD'ye isnadı yanında uluslararası hukuka aykırılığı da gündeme gelecektir (ILC, 2001, md. 2, 4 ve 8).

---

[3] **Madde 4 – Devlet Organlarının Fiilleri:** Maddeye göre bir devlet organının fiili, organın yasama, yürütme, yargı veya başka bir işlev yerine getirmesine, devlet teşkilatındaki konumuna ve merkezî ya da yerel niteliğine bakılmaksızın uluslararası hukuk bakımından devletin fiili sayılır (ILC, 2001, md. 4).

[4] **Madde 5 – Kamu Gücü Yetkisi Kullanan Kişi veya Kuruluşların Fiilleri** 4. madde kapsamında devlet organı sayılmayan ancak devletin iç hukuku tarafından kamu gücünün belirli unsurlarını kullanmakla yetkilendirilen kişi veya kuruluşların bu yetki kapsamında gerçekleştirdikleri fiiller, uluslararası hukuk bakımından devletin fiili sayılır (ILC, 2001, md. 5).

[5] **Madde 8 – Devletin Talimatı, Yönlendirmesi veya Kontrolü Altında Gerçekleştirilen Fiiller:** Bir kişi veya kişi grubunun fiili, bu fiilin gerçekleştirilmesi sırasında bir devletin talimatları doğrultusunda veya onun yönlendirmesi ya da kontrolü altında hareket edilmesi hâlinde, uluslararası hukuk bakımından o devletin fiili sayılır (ILC, 2001, md. 8).

[6] **Madde 11 – Devlet Tarafından Sonradan Kabul ve Benimseme:** Önceki isnat hükümleri kapsamında devlete isnat edilemeyen bir davranış, devlet tarafından kendi davranışı olarak kabul edilip benimsendiği ölçüde uluslararası hukuk bakımından devletin fiili sayılır (ILC, 2001, md. 11)

4. Egemenlik ve müdahale yasağı: Teknolojik etki ne zaman hukuka aykırıdır?

Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik saldırısı, Ukrayna devletinin kendi toprakları üzerindeki egemenlik haklarını ortadan kaldırmamaktadır. Ukrayna'nın talep ettiği veya rıza gösterdiği haberleşme desteğinin Ukrayna egemenliğini ihlal ettiği ileri sürülemez. Bununla birlikte özel bir şirketin Ukrayna'nın askerî iletişiminde kritik teknik konum edinerek, hizmetin sınırlandırılmasına ilişkin aldığı kararın egemenliğe aykırı müdahale oluşturması Uluslararası Adalet Divanının, Nicaragua kararındaki müdahale yasağı yani bir devletin özgürce karar vermesi gereken iç veya dış meselelerine yönelik ve özü itibarıyla **zorlama** içeren müdahaleler bağlamında değerlendirilmesi gerekmektedir (ICJ, 1986, para. 205).

Bu ölçüt uyarınca örneğin bir devletin Ukrayna'yı belirli bir dış politika kararından vazgeçirmeye zorlamak amacıyla bağımlı olduğu kritik askerî haberleşmeyi kesmesi, bir askeri yeteneği engellemesi kapsam ve etkileri bağlamında yasak müdahale açısından tartışılabilir.

Kaldı ki bir müdahalenin bir devlet fiili olarak değerlendirilmesi için ARSIWA çerçevesindeki isnat meselesi yeniden önem kazanır. Yalnızca özel şirketin teknik gücünü kullanmasıyla ortaya çıkan baskının; egemenlik ihlali, müdahale yasağı ve kuvvet kullanma yasağı bağlamında incelenmesi gerekir.

5. Uzay Antlaşması Madde VI: Genel isnat rejiminin ötesinde bir sorumluluk?

1967 tarihli Uzay Antlaşması'nın VI. maddesi, taraf devletlerin uzaydaki "ulusal faaliyetlerinden" bu faaliyetlerin devlet kuruluşları veya devlet dışı tüzel kişiler eliyle yürütülmesine bakılmaksızın uluslararası sorumluluk taşıdığını; devlet dışı faaliyetlerin yetkilendirme ve sürekli gözetim altında tutulması gerektiğini düzenlemektedir (Outer Space Treaty, 1967, art. VI). **Bu hüküm, özel uzay faaliyetlerinde devletin uluslararası konumunu sıradan bir ticari hizmet ilişkisinin ötesine taşıyan temel normdur** (Beard & Stephens, 2024, Rule 10; von der Dunk, 2020).

Ancak Madde VI'nın doğru okunması için üç ayrı düzey korunmalıdır.
Birinci düzey, ilgili eylemin "uzaydaki ulusal faaliyet" kapsamında bulunup bulunmadığıdır. Uydu işletimi ve uzay segmentine yönelik teknik kontrol ile karada bulunan bir terminalin ticari abonelik sözleşmesinin sona erdirilmesi.
İkinci düzey, hangi devletin uygun devlet sayılacağıdır; şirketin milliyeti, yetkilendirme yetkisi, uydu kaydı, faaliyet üzerindeki yargı yetkisi ve fiilî düzenleyici bağ birlikte değerlendirilmelidir.
Üçüncü düzey, ihlal edilen yükümlülüğün niteliğidir: faaliyetlerin antlaşmaya uygun yürütülmesini sağlama, faaliyetleri yetkilendirme ve sürekli gözetim ayrı fakat ilişkili yükümlülüklerdir (von der Dunk, 2020; Fehlhaber & Bonenfant, 2023).

6. Vaka üzerine dört ayrı hukuki ihtimal

İhtimal 1 — Ticari-özerk şirket kararı: Bağlantı sınırlandırması SpaceX'in kendi ticari ve teknik karar süreçlerinden kaynaklanmışsa, ilk araştırma konusu şirketin sözleşme hükümlerine, ulusal düzenleyici kurallara ve ilgili ihracat kontrollerine uyup uymadığıdır. ARSIWA kapsamında ABD'ye doğrudan isnat, sırf şirketin ABD'de kurulmuş olması veya Pentagon'dan ödeme almasıyla gerçekleşmez. Bununla birlikte uzay faaliyetlerine ilişkin yetkilendirme ve gözetim yükümlülükleri ayrı değerlendirilmelidir.
İhtimal 2 — ABD'nin somut talimatı: ABD'nin belirli tarihte ve belirli terminal veya hız sınıflarında kısıtlama yapılmasını talimatlandırdığı ve kararın bu doğrultuda uygulandığı kanıtlanırsa, devletin kendi organlarının davranışı ve gerektiğinde özel şirket davranışı bakımından ARSIWA'nın 4 ve 8. maddeleri gündeme gelir. İkinci aşamada, bu davranışın Ukrayna'ya karşı uygulanabilir bir yükümlülüğü ihlal edip etmediği saptanır.
İhtimal 3 — Karma karar ve bölünmüş teknik yetki: Sözleşmeye göre bir devlet makamı erişim parametrelerini belirleme hakkına, SpaceX ise yazılımı uygulama yetkisine sahip olabilir; ayrıca birden çok kullanıcı veya alt yüklenici bulunabilir. Böyle bir durumda "kararı kim verdi?" sorusu tek bir kişiye indirgenemez. Talimat zinciri, erişim kayıtları, yetki matrisi ve sözleşme değişiklikleri üzerinden her davranış ayrı değerlendirilmelidir. Aynı maddi olayda hem devletin kendi fiili hem şirketin sözleşmesel sorumluluğu ortaya çıkabilir.
İhtimal 4 — Denetim yükümlülüğünün bağımsız ihlali: Hizmet üzerinde doğrudan devlet talimatı bulunmasa da, faaliyetin uzaydaki ulusal faaliyet niteliğinde olduğu ve devletin zorunlu yetkilendirme-gözetim yükümlülüğünü ihlal ettiği gösterilirse, Uzay Antlaşması'nın VI. maddesi üzerinden farklı bir hukuki sorumluluk tartışılabilir. Ancak bu ihtimal "devlet şirkete yeterince hâkim olamadı" şeklindeki genel bir siyasî değerlendirmeye indirgenmemeli; ilgili uluslararası yükümlülük, devletin somut düzenleme imkânı ve ihlal ayrı ayrı ortaya konmalıdır.

7. Tartışma: Tekil şirket gücü ile devlet merkezli sorumluluk arasındaki yapısal boşluk

Starlink–Starshield vakasının doktrinel önemi, uluslararası hukukun devlet merkezli karakterinin dijital-askerî altyapının özel mülkiyet ve işletme biçimleriyle karşılaşmasından doğmaktadır. Güvenlik açısından yaşamsal bir ağın işletmecisi, erişim eşiklerini yazılımsal olarak belirleyebildiğinde fiilî stratejik sonuçlar doğurabilir. Ne var ki fiilî güç, tek başına uluslararası hukuk kişiliği, devlet organı sıfatı veya yasak müdahalenin kanıtı değildir. Bu nedenle "egemenliğin özel şirkete devri" gibi kuvvetli siyasal betimlemeler, kesin bir hukukî nitelendirme olarak kullanılmasa da fiili bir gerçekliği ifade etmektedir.

Bununla birlikte söz konusu durum mevcut hukukta işlevsel bir boşluk bulunduğunu düşündürmektedir: Savaş zamanında kritik altyapının sürekliliğini etkileyen karar yetkisi şirket, sözleşmeci devlet ve faydalanan devlet arasında bölünmekte; buna karşılık kamuya açık hukukî ve teknik denetim mekanizmaları kararın kaynağını her zaman açıklığa kavuşturmamaktadır. **Ekim 2026'da ABD Senatosu tarafından talep edilen belgelerin odaklandığı hususlar —karar yetkisi, önceden bildirim, teknik kısıtlama parametreleri ve devlet makamlarının bilgisi— tam da uluslararası hukuki isnadın ispatındaki açıkları göstermektedir** (U.S. Senate Committee on Foreign Relations, 2026b; Associated Press, 2026).

Lex lata düzeyinde önerilen çözüm, yeni bir genel isnat karinesi üretmek değil, mevcut kuralların doğru sırayla uygulanmasıdır: davranışın kim tarafından hangi yetkiyle yapıldığının tespiti; ilgili fiilin devlet organı, kamu gücü kullanan kuruluş veya talimat altındaki özel şirket fiili olup olmadığının araştırılması; egemenlik ve insancıl hukuk bakımından somut birincil normun belirlenmesi; uzay faaliyetlerine ilişkin özel yükümlülüklerin ayrı ele alınması.
Lex ferenda düzeyinde ise askerî amaçlı uydu hizmeti sözleşmelerinde erişim kontrolünün kayıt altına alınması, kritik değişiklikler için devletler arası bildirim kuralları, bağımsız denetim, sivil hizmetlerin korunmasına dönük süreklilik güvenceleri ve kamu gücü ile ticari yetkinin ayrımını açıklayan standartların geliştirilmesidir.

Bu yaklaşım, teknolojik güç yoğunlaşmasının doğurduğu riskleri görünür kılarken hukuki sorumluluğu ispatlanmamış politik varsayımlardan ayırır. Sonuçta egemenliği koruyan uluslararası hukuk kuralları, bir şirketin sahip olduğu teknik kapasitenin büyüklüğünü değil, belirli bir devletin bağlayıcı bir uluslararası yükümlülüğü ihlal edip etmediğini ve bu ihlalle hangi fiilin ilişkili olduğunu sorgulamalıdır.

10. Sonuç

Öncelikle savaşın dijital anahtarını teknik bakımdan elinde tutan aktör ile uluslararası hukuk bakımından sorumlu olan aktör her zaman aynı değildir. Uluslararası sorumluluk hukukunun görevi, bu ikisi arasındaki ilişkiyi somut fiil, norm ve delil temelinde ortaya koymaktır.

Diğer taraftan sadece SpaceX'in fiillerinin ABD'ye isnat edilip edilemeyeceği değil, isnat edilen fiilin Ukrayna'nın egemen savunma yetkisini kullanmasının engellenmesi nedeniyle neden uluslararası hukuka aykırı sayılabileceği de tartışılmalıdır. Burada lex lata ile lex ferenda ayrımını korumamız gerekir.

Günümüzde bir devletin kritik askerî iletişiminin dışarıdan sınırlandırılmasının her durumda bağımsız bir egemenlik ihlali oluşturduğu yönünde tartışmasız, yerleşik bir kural bulunmasa da geleneksel egemenlik anlayışı ülkesel yetkiyi esas alırken, kritik dijital ve uzay altyapılarının özel şirketlerin kontrolünde bulunması, **devletin egemen yetkilerini kullanabilmesini başka aktörlerin teknik kararlarına bağımlı hâle getirmektedir.** Bu bağlamda mevcut egemenlik ve müdahale yasağı kurallarının böyle bir olaya uygulanabilmesi gerekmektedir.

Bu bağlamda ihlal edildiği ileri sürülebilecek temel yükümlülüklerden biri, Ukrayna'nın egemenliğine saygı gösterme ve egemen devlet yetkilerinin kullanılmasına hukuka aykırı müdahalede bulunmama yükümlülüğüdür. Bir devletin askerî savunma stratejisini belirlemesi ve bu strateji doğrultusunda operasyonlarını yürütmesi, egemenlik yetkilerinin temel unsurları arasında yer almaktadır. Uluslararası Adalet Divanının Nicaragua kararında ortaya koyduğu üzere, devletlerin kendi iç ve dış meseleleri hakkında serbestçe karar verebilme yetkileri uluslararası hukukun koruması altındadır (ICJ, 1986, para. 205).

Bu çerçevede ABD'nin Starshield altyapısı üzerindeki teknik kontrolünü kullanarak Ukrayna'nın devam eden askerî operasyonlarını seçici biçimde engellemesi veya sınırlandırması, ilgili davranışın niteliği ve koşullarına bağlı olarak Ukrayna'nın egemenlik haklarının ihlali şeklinde değerlendirilebilir. Söz konusu kısıtlamaların Ukrayna'nın bağımsız askerî veya dış politika tercihlerini değiştirmeye yönelik zorlayıcı bir araç olarak kullanıldığının kanıtlanması hâlinde ise müdahale yasağının ihlali de gündeme gelecektir. Bu değerlendirmenin yapılmasında, hizmetin sözleşmesel koşulları ve Ukrayna'nın rızasının kapsamı yanında, kısıtlamanın devletin savunma işlevleri üzerindeki fiilî etkileri belirleyici olacaktır (ICJ, 1986, paras. 205, 251–252; Federal Government of Germany, 2021; Government of the Netherlands, 2019).

Özel bir teknoloji şirketinin kontrolündeki stratejik askerî iletişim altyapısının, başka bir devletin talimatıyla egemen devletin savunma yetkilerinin kullanılmasını engelleyecek biçimde sınırlandırılması, koşullarına bağlı olarak devlet egemenliğine saygı yükümlülüğünün ihlalini oluşturmasının yanında esas sorun;

"Özel bir teknoloji şirketinin kontrolündeki stratejik askerî iletişim altyapısının, başka bir devletin talimatıyla egemen devletin savunma yetkilerinin kullanılmasını engelleyecek biçimde sınırlandırılması, koşullarına bağlı olarak devlet egemenliğine saygı yükümlülüğünün ihlalini oluşturmasıdır. Bununla birlikte, diğer temel sorun, egemen bir devletin savunma ve güvenlik alanındaki kararlarını bağımsız biçimde uygulama kapasitesinin, kendi hukuki ve fiilî denetimi dışında bulunan özel teknoloji şirketlerinin tasarruflarına bağımlı hâle gelmesidir. Bu bağımlılık, devletin hukuken sahip olduğu egemenlik yetkileri ile bu yetkileri fiilen kullanabilme kapasitesi arasında bir ayrışma ortaya çıkarmaktadır. Starlink–Starshield vakası, stratejik askerî altyapı üzerindeki özel sektör kontrolünün, üçüncü devletler tarafından siyasi ve askerî baskı aracına dönüştürülebilmesi ihtimalini gündeme getirmektedir. Böyle bir durumda uluslararası sorumluluk hukukunun karşılaştığı temel mesele, yalnızca somut fiillerin devlete isnadı değil, özel şirketlerin teknik kontrolü aracılığıyla başka bir devletin egemenlik yetkilerinin sınırlandırılmasından doğabilecek uluslararası sorumluluğun hangi hukuki esaslara göre belirleneceğidir"

Kaynakça

- Associated Press. (2026, 29 Ekim). Pentagon watchdog tells lawmakers it won't investigate Starlink slowdowns to Ukraine. https://apnews.com/article/starlink-ukraine-russia-trump-musk-pentagon-investigation-293f5a4cd7e3e1736058a252e5ec067b
- Beard, J. M., & Stephens, D. (Ed.). (2024). The Woomera Manual on the International Law of Military Space Operations. Oxford University Press. https://doi.org/10.1093/law/9780192870667.001.0001
- Crawford, J. (2013). State responsibility: The general part. Cambridge University Press. https://doi.org/10.1017/CBO9781139033060
- Fehlhaber, M., & Bonenfant, A. (2023). State responsibility and commercial space activities. In Oxford Research Encyclopedia of Planetary Science. Oxford University Press. https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190647926.013.45
- Gerałt, B. (2024). Starlink's provision of telecommunication services during the time of armed conflict and its consequences from the perspective of public international law. Acta Universitatis Lodziensis. Folia Iuridica, 106, 189–197. https://doi.org/10.18778/0208-6069.106.11
- International Committee of the Red Cross (ICRC). (2024a, 25 Haziran). ICRC observations on the consultants' report: Protecting essential civilian services on Earth from disruption by military space operations. https://www.icrc.org/en/publication/icrc-observations-consultants-report-protecting-essential-civilian-services-earth
- International Committee of the Red Cross (ICRC). (2024b). Arms transfers to parties to armed conflict: What the law says. https://www.icrc.org/en/document/arms-transfers-parties-armed-conflict-what-law-says
- International Court of Justice (ICJ). (1986, 27 Haziran). Military and paramilitary activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America), Merits, Judgment. I.C.J. Reports 1986, 14. https://www.icj-cij.org/case/70
- International Law Commission (ILC). (2001). Draft articles on responsibility of States for internationally wrongful acts, with commentaries. Yearbook of the International Law Commission, 2001, Vol. II, Part Two. https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/commentaries/9_6_2001.pdf
- Outer Space Treaty. (1967). Treaty on principles governing the activities of States in the exploration and use of outer space, including the Moon and other celestial bodies (27 Ocak 1967). https://www.unoosa.org/oosa/en/ourwork/spacelaw/treaties/introouterspacetreaty.html
- Liability Convention. (1972). Convention on international liability for damage caused by space objects. https://www.unoosa.org/oosa/en/ourwork/spacelaw/treaties/introliability-convention.html
- Reuters. (2023, 1 Haziran). SpaceX's Starlink wins Pentagon contract for satellite services to Ukraine. https://www.investing.com/news/world-news/pentagon-buys-starlink-for-ukraine--statement-3096439
- Reuters. (2025, 25 Temmuz). Musk ordered shutdown of Starlink satellite service as Ukraine retook territory from Russia. https://www.reuters.com/investigations/musk-ordered-shutdown-starlink-satellite-service-ukraine-retook-territory-russia-2025-07-25/
- Reuters. (2026a, 21 Ekim). Starlink access in Ukraine a decision for Musk, not White House, Rubio says. https://www.investing.com/news/stock-market-news/starlink-access-in-ukraine-a-decision-for-musk-not-white-house-rubio-says-4961821
- Reuters. (2026b, 23 Ekim). Explainer: What is going on with SpaceX's Starlink and Starshield in Ukraine? https://www.investing.com/news/stock-market-news/explainerwhat-is-going-on-with-spacexs-starlink-and-starshield-in-ukraine-4970042
- Reuters. (2026c, 24 Ekim). Ukraine says Starshield back to normal, Musk says Kyiv violated terms. https://www.investing.com/news/world-news/ukraine-says-starlink-and-starshield-operating-at-400-kph-after-week-of-throttling-4970757
- SpaceX. (t.y.). Starshield: Supporting national security. https://www.spacex.com/starshield/
- United Nations Office for Outer Space Affairs (UNOOSA). (t.y.). Convention on international liability for damage caused by space objects. https://www.unoosa.org/oosa/en/ourwork/spacelaw/treaties/introliability-convention.html
- U.S. Senate Committee on Foreign Relations. (2026a, 15 Ekim). Shaheen, Tillis lead bipartisan senators in calling for Department of Defense Inspector General investigation into Starlink disruptions in Ukraine. https://www.foreign.senate.gov/press/dem/release/shaheen-tillis-lead-bipartisan-senators-in-calling-for-department-of-defense-inspector-general-investigation-into-starlink-disruptions-in-ukraine/
- U.S. Senate Committee on Foreign Relations. (2026b, 19 Ekim). Shaheen, Blumenthal, Whitehouse, and Coons demand answers from SpaceX after Starlink and Starshield failure leaves Ukraine vulnerable to Russian attacks. https://www.foreign.senate.gov/press/dem/release/shaheen-blumenthal-whitehouse-and-coons-demand-answers-from-spacex-after-starlink-and-starshield-failure-leaves-ukraine-vulnerable-to-russian-attacks
- von der Dunk, F. G. (2020). Scoping national space law: The true meaning of "national activities in outer space" of Article VI of the Outer Space Treaty. In P. J. Blount, T. Masson-Zwaan, R. Moro-Aguilar, & K.-U. Schrogl (Ed.), Proceedings of the International Institute of Space Law 2019 (ss. 227–237). Eleven International Publishing. https://digitalcommons.unl.edu/spacelaw/116/

Prof. Dr. Murat KOÇ / Çağ Üniversitesi Bölgesel Güvenlik Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi